

### III Rajd Śladami Zabytków Techniki - 12. marca 2016 Furmanów - Stefanków - Skłoby - Chlewiska

Furmanów, ośrodek przemysłu hutniczego<sup>1</sup>,  
z czasów Odrowążów, Małachowskich, Platerów,  
świadek - wieża do zasypu pieca wielkiego,  
obecnie - Wytwórnia Sit, z Sawiczem u steru<sup>2</sup>.

Za kładką po przejściu Czarnej pomnik pamięci,  
poległych żołnierzy Drugiej Wojny Światowej,  
Hubal, Heda z Niemcami tutaj straty święcił,  
z motta na głazie pod dębem o tym się dowiesz.

W rejonie Czarnej wiele mokradeł, stawików,  
w Lelitkowie krucyfiks zdobiony podwoziem,  
kaczek na tafli wody, w powietrzu - bez liku,  
planowe wycinki, czy rabunek - o Boże !

Tak zwana „Trójwieś” - Stefanków, Nadolna, Skłoby,  
rejon potyczek, walk - powstańców, partyzantów<sup>3</sup>,  
w centrum Skłób pomnik świętej niezwyklej urody<sup>4</sup>,  
miejsca pamięci - poległym z rąk okupantów.

Do jednego z pomników ryzykowne przejście<sup>5</sup>,  
co tam rwący strumyczek dla AKTK - owców,  
to Dionizego Czachowskiego działań miejsce,  
piękny obelisk, dziś brak takich naśladowców<sup>6</sup>.

W Stefankowie piękne daczki, zamknięte chaty,  
a może by wybrać którąś na życia etap ?  
Dach jednej z nich z mini-gontów bardzo bogaty !  
Asiu, Ewo - która w końcu dla was ? Ta, czy ta ?

Czarny kot, czarno-biała koza w Stefankowie,  
wabią obserwacją przy-moczonych wędrowców,  
jedno z podwórek - cudo, pożyłby tu człowiek,  
pod Chlewiskami cmentarz kaźni Hitlerowców<sup>7</sup>.

Przemysłowe niegdyś Chlewiska - dziś cichutkie<sup>8</sup>,  
prym wiedzie po remoncie Pałac Odrowążów<sup>9</sup>,  
dawne stajnie - dziś pokoje gościom milutkie,  
w cztero/pięciu gwiazdkowych obiektach wielu tu bonzów.

SPA najnowszych rozwiązań, basen bezchlorowy,  
Wioska Witalna dla wybrzydzących gości,  
w „Kamiennym Kręgu” przyrost energii masz z głowy,  
baszta ogrodowa zakochanych ugości.

W parku dworskim wiele drzew - pomników przyrody,  
graby, lipy, buki, dęby, cisy przy schodach,  
okalające stawy precudnej urody,  
stalowe, kute mostki, a pod nimi woda.

Na bazie starej huty Muzeum Hutnictwa<sup>10</sup>,  
zachowane dawne prażarnie, wieża, hale,  
dla laików - szczegóły wielkopiecownictwa,  
niektórym z przybyłych - niezrozumiałe wcale.

Przemawiają wszystkim modele samochodów,  
dwuosobowa „Syrena” - istne cudemko,  
wejście do „Smyka” - z podniesieniem maski z przodu,  
nawet małego „Mikrusa” nie pominięto.

Są także półciężarówki - „Lublina”, „Żuki”,  
z przedzieloną przednią szybą „Garbus Warszawa”,  
Falenickie - pierwsze prototypowe sztuki<sup>11</sup>,  
motocykle : „Perkun”, „SHL”, „Junak”, „Jawa”.

Część grupy jeszcze zwiedza stare obrabiarki,  
zakład szewski, krawiecki, maszyny do szycia,  
narzędzia, przybory - niespotykanej marki,  
które niestety dzisiaj już wyszły z użycia.

Wypróbowaliśmy faetonu sprężyny<sup>12</sup>,  
koźmi się bowiem kiedyś swobodnie jeździło,  
zaciekawione były zwiedzających miny,  
wizytę w muzeum ognisko zakończyło.

Już całkiem rozluźnieni, od iskier rozgrzani,  
kiełbaską z chlebkiem - zmęczenie zaspokoiliśmy,  
przy ławo-stołach, wokół ognia - rozgadani,  
cieszymy się z udanego wypadu wszyscy !

Kielce, 13.03.2016

**Stanisław Janusz Komorowski „Roch”.**  
**Przewodnik Świętokrzyski PTTK**

1. Pozostałości zespołu wielkopieczowego z lat 1830/35 Stanisława Małachowskiego z zachowanymi budynkami fabrycznymi i wieżą gichtociągową (po przebudowach w latach 70-ych XIX).
2. Dziś jeden z Zakładów Wytwórní Sit - „Progress” Józefa Sawicza.
3. W rejonie tych wsi, w skupiskach leśnych działali powstańcy Mariana Langiewicza, partyzanci Henryka Dobrzańskiego „Hubala”, Antoniego Hedy „Szarego”.
4. Pomnik św. Barbary we Skłobach, patronki górników, z roku 1938.
5. Pomnik pamięci Powstańców Styczniowych, oddziału płka Dionizego Czachowskiego i poległego tu 22.04.1863 dowódcy „Grzmota” - Dobrogojskiego, w pobliżu Skłobska Góra - 341 m.
6. Obelisk ten, otoczony metalowym płotkiem wystawił w 1932 ks. Jan Wiśniewski, kanonik sandomierski, ówczesny proboszcz z niedalekich Borkowic.
7. Za pomoc okazywaną „Hubalowi” Niemcy ujęli najpierw 30.03.1940 77 mieszkańców Stefankowa, rozstrzelano ich na Firleju w Radomiu 04.04.1940, a 11.04.1940 spacyfikowali Skłoby, rozstrzeliwując na miejscu 246 mężczyzn, pomnik kaźni przy trakcie Skłoby-Chlewiska (symboliczne serca, napis : „Wciąż oskarżamy dając świadectwo prawdzie”).
8. Kuźnica istniała już w XVI w.
9. Obecny Pałac Odrowążów to Manor House, własność państwa Wronów, komercyjnie od 1999, z przebudowanymi na hotele stajniami, odrestaurowaną studnią z 1460/90, zadbanym parkiem z wieloma drzewami - pomnikami przyrody, Klubem Jeździeckim, najnowszym SPA, Piramidą Chorusa, Kamiennymi Kręgami, ciągami spacerowymi, stawami i Wioską Witalną.
10. Muzeum Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego w obiektach Zabytkowej Huty Żelaza z końca XIX. Funkcjonowały tu wielki piec z wieżą gichtociągową, trzy prażarnie rudy, warsztaty mechaniczne. Rudę do wielkiego pieca oraz węgiel drzewny pozyskiwano z licznych w okolicy niewielkich kopalń i bogatych w drzewa lasów. Wytopy kontynuowali Niemcy do 1940, wieża zasypowa (gichtociągowa) poruszana była parą wodną.
11. Obecne Muzeum to Oddział Muzeum Techniki i Przemysłu NOT w Warszawie. Oprócz zachowanych dla celów edukacyjnych obiektów wielkopieczownictwa, w odrestaurowanych halach fabrycznych można obejrzeć prototypy i pierwsze modele samochodów (m.in. z Ośrodka Badawczo-Rozwojowego w Falenicy pod Warszawą), motocykli, motorowerów, obrabiarek, maszyn do szycia, narzędzi - także szewskich, krawieckich.
12. Eksponowany jest w hali samochodowej także jeden z zaprzęgów końskich, tzw. faeton.